

FOLKETINGETS EU-OPLYSNING

Christiansborg
1240 København K
telefon 3337 3337
euopl@folketinget.dk
www.eu.dk

NR. 18

JUNI 2015

DANMARK HAR SIDEN 1993 HAFT FORBEHOLD OVER FOR FIRE OMRÅDER AF EU'S SAMARBEJDE:

- Unionsborgerskabet
- Euroen
- Forsvarssamarbejdet
- Samarbejdet om retlige og indre anliggender

Forbeholdene blev til, fordi den danske befolkning stemte nej til Maastrichttraktaten den 2. juni 1992.

Det danske nej betød, at traktaten ikke kunne træde i kraft, heller ikke i de andre EU-lande. Et flertal af Folketingets partier formulerede derfor en aftale, der skulle bane vejen for en ny afstemning.

Aftalen udpegede fire samarbejdsområder i traktaten, som Danmark ønskede at stå udenfor. Disse forbehold blev accepteret af de andre EU-lande. Ved den efterfølgende folkeafstemning om traktaten i 1993, som denne gang også omfattede forbeholdene, blev traktaten vedtaget.

Danmarks retsforbehold

Danmark har forbehold over for EU's samarbejde om retspolitik. Forbeholdet betyder, at Danmark ikke er med til at lovgive på området, og at den lovgivning, der vedtages i EU, ikke gælder for Danmark. Et politisk flertal i Folketinget har imidlertid aftalt at holde en folkeafstemning om retsforbeholdet senest i marts 2016. Ved folkeafstemningen skal vi stemme ja eller nej til at omdanne retsforbeholdet til en ordning, hvor Danmark kan tilvælge de områder af det retlige samarbejde, hvor vi ønsker at være med.

Hvilke regler drejer retsforbeholdet sig om, og hvad er konsekvenserne af det?

Retsforbeholdet gælder EU's samarbejde om det, der kaldes retlige og indre anliggender. Det er en fælles betegnelse for de opgaver, der i EU's medlemslande ofte varetages af politiet og de retlige myndigheder. Det handler bl.a. om samarbejdet på udlændingeområdet, samarbejdet om grænsekontrol, politi- og kriminalsamarbejde og det civil-, handels- og familieretlige samarbejde. I EU hedder det også et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed.

Helt konkret betyder Danmarks forbehold, at vi ikke deltager i den lovgivning og det samarbejde, der findes på området. Danmark har dog forskellige muligheder for at være med alligevel. F.eks. står det Danmark frit for selv at lave regler, der svarer til dem, der findes i EU. På den måde kan vi selv sørge for, at de danske regler og EU-reglerne er ens. Men dette kan ikke lade sig gøre, hvis EU's regler bygger på det, man kalder gensidig anerkendelse, hvor myndighederne i de enkelte lande skal samarbejde på en bestemt måde eller anerkende hinandens procedurer eller handlinger. F.eks. kan vi ikke blot "kopiere" forslaget om at anvende og udveksle passagerlisteoplysninger, der har til formål at forebygge og efterforske terrorhandlinger og andre grove forbrydelser. For at forpligte landene til at imødekomme hinandens forespørgsler er der nødt til at være et fælles juridisk grundlag.

Både samarbejdet og forbeholdet har udviklet sig

Samarbejdet om retspolitikken er blevet udviklet markant i de seneste år, og flere og flere problemer på området løses nu på EU-plan frem

HVAD ER ET MELLEMLIGT OG ET OVERSTATSLIGT SAMARBEJDE?

Et mellemstatsligt samarbejde betyder, at alle medlemslande skal være enige, før de kan vedtage en beslutning. De regler, der vedtages, forpligter alene staterne. Disse regler skal godkendes og vedtages i Folketinget, før de gælder for borgerne i Danmark.

Et overstatsligt samarbejde betyder, at de regler, der vedtages, forpligter borgerne i alle EU's medlemsstater direkte. Når der vedtages overstatslige regler om retspolitik i EU, er der ingen medlemslande, der har varet.

DER ER STADIG ENKELTE OMRÅDER I SAMARBEJDET, HVOR DANMARK IKKE HAR FORBEHOLD

Der er to dele af samarbejdet, der har en særlig status i forhold til Danmarks retlige forbehold. Den ene er reglerne om udformning af visa og om visumlande, hvor Danmark deltager fuldt ud. Den anden er en særlig regel omkring Schengensamarbejdets åbne grænser, hvor Danmark efterfølgende kan tilslutte sig regler, der udbygger samarbejdet.

DANMARK HAR INDGÅET PARALLELAFTALER OM FIRE RETSAKTER

To af aftalerne handler om civilretlige forhold f.eks. hvilke domstole der kan dømme i en sag, og hvordan man fremsender juridiske dokumenter. De to andre aftaler handler om behandlingen af asylansøgninger og optagelse af asylansøgere's fingeraftryk.

HVILKE REGLER TILVÆLGES, HVIS DANSKERNE STEMME JA?

De fem partier, der har indgået en aftale om at sende retsforbeholdet til folkeafstemning, har besluttet, at Danmark skal tilvælge 22 retsakter inden for strafferet, politisamarbejde, civil-, familie- og handelsret. Alle retsakter inden for asyl og indvandring er valgt fra. Hvis Folketinget vil tilvælge flere retsakter i fremtiden, har aftalepartierne fastlagt, hvordan dette skal foregå.

for nationalt. Samtidig har Danmark bevæget sig længere og længere væk fra samarbejdet.

Da Danmark i 1993 fik indført retsforbeholdet, havde det ikke nogen egentlig effekt på det danske samarbejde i EU. Det skyldes, at vi alene har forbehold over for samarbejdet, hvis det foregår på et "overstatsligt" niveau, og dengang foregik hele det retlige samarbejde på det mellemstatslige niveau. Med Amsterdamtraktaten fra 1999 blev store dele af det retlige samarbejde ændret fra at være et mellemstatsligt til at være et overstatsligt samarbejde. Derfor blev det danske forbehold aktiveret, og fra det tidspunkt deltog Danmark ikke længere i denne del af EU-samarbejdet. De områder, der blev rykket, var samarbejdet om grænsekontrol, udlændingepolitik, asylpolitik og civilret. Det efterlod alene det politi- og strafferetlige samarbejde, som Danmark stadig kunne deltage i. I 2009 trådte Lissabontraktaten i kraft og rykkede den sidste del af samarbejdet fra det mellemstatslige til det overstatslige niveau.

I dag har Danmark forbehold over for stort set hele det retlige samarbejde.

Danmark glider ud af samarbejdet

Før Amsterdamtraktaten og Lissabontraktaten deltog Danmark fuldt ud i det retlige samarbejde. Derfor findes der også en hel del lovgivning, der gælder for os, og en del samarbejde, som Danmark i dag deltager i på trods af vores forbehold. Danmark risikerer dog lidt efter lidt at glide ud af samarbejdet også på disse områder. Retsforbeholdet betyder nemlig, at nye bestemmelser i de gamle regler ikke kommer til at gælde for Danmark.

Der findes et eksempel på dette: Danmark står til at blive udelukket fra det europæiske politisamarbejde, Europol. EU er nemlig ved at vedtage en ny forordning om Europol, og når det sker, vil Danmark ikke umiddelbart kunne deltage i samarbejdet.

Parallelaftaler med EU

Danmark har mulighed for at koble sig på det retlige samarbejde på trods af forbeholdet gennem en såkaldt parallelaftale, hvor Danmark, efter at et lovforslag er vedtaget i EU, kan bede om også at blive omfattet af det på mellemstatsligt grundlag på samme måde som f.eks. Norge, der ikke er med i EU.

Det kræver imidlertid, at Kommissionen og de andre EU-medlemslande tillader det, hvilket de ikke altid gør, da man anser parallelaftaler som noget ekstraordinært og midlertidigt. Desuden indebærer parallelaftaler langvarige og omfattende forhandlinger.

Beholde, ændre eller afskaffe forbeholdet?

Et politisk flertal i Folketinget aftalte i december 2014 at holde en folkeafstemning om at omdanne Danmarks retsforbehold til en tilvalgsordning. Folkeafstemningen skal efter planen afholdes senest i marts 2016. Aftalen er indgået mellem Socialdemokraterne, Det Radikale Venstre, Venstre, Socialistisk Folkeparti og Det Konservative Folkeparti. Enhedslisten, Liberal Alliance og Dansk Folkeparti står udenfor.

Muligheden for at omdanne retsforbeholdet til en tilvalgsordning har eksisteret siden Lissabontraktaten trådte i kraft i 2009. En tilvalgsordning betyder, at Danmark stadig har et retsforbehold, men at vi fra sag til sag kan vælge at deltage i enkelte dele. Storbritannien og Irland, der også har retsforbehold, har allerede sådan en tilvalgsordning. Danmark kan selvfølgelig også vælge helt at ophæve retsforbeholdet - men det er ikke det, som den kommende folkeafstemning handler om.

Mere information

Du kan læse mere om folkeafstemningen om retsforbeholdet og de andre danske forbehold på EU-Oplysningens hjemmeside www.eu.dk.

